СТАНОВИЩЕ

От д-р Красимир Николов Митев, доцент в Юридическия факултет на ПУ ”Пасий Хилендарски”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по *научна специалност* право в Института за държавата и правото при БАН.

Автор на дисертационния труд: ***Калин Емануилов Добрев***

Тема на дисертационния труд: ***Защита на владението и държането***

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД 09-114/29.11.2021 г. на Директора на ИДП при БАН.

1. Информация за дисертанта

Калин Добрев е зачислен като задочен докторант по Гражданско и семейно право в Института за държавата и правото при БАН със заповед № РД-09-74/08.07.2016 г. на директора на Института. Срокът на обучение е четири години, а научен ръководител проф. д-р Венцислав Стоянов

Със заповед № РД-09-113/25.11.2021 г. докторантът е отчислен с право на защита.

Представените от Калин Добрев материали за членовете на научното жури отговарят на изискванията на чл. 47 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжност в ИДП при БАН.

2. Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд се състои от три глави, увод и заключение с общ обем 288 с.(вкл. съдържание и библиография). По този начин са удовлетворени формалните изисквания на чл.27, ал. 2 ППЗРАС

Предмет на труда е гражданскоправната защита на владението и държането. Център на изследването са исковете по чл. 75 и чл. 76 от Закона за собствеността и вземанията за разноски и подобрения, които могат да се породят за владелеца или държателя срещу собственика на вещта.

Темата е класическа за вещното право. Подобен тип теми са винаги актуални, тъй като не се касае за уредба с преходен характер. Същевременно се дава възможност да се проучи актуалното приложение на уредбата, развитието на доктрината и съдебната практика. Свидетелство за актуалността на проблематиката на владението и държането е съдебната практика от последните години, която авторът е изследвал. Подобна тема е и предизвикателство, предвид обстоятелството, че някои от най-влиятелните български цивилисти (като Л. Василев и В. Таджер,) са се занимавали с нея.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

3.1. В първата глава авторът се спира на обекта на изследваната защита като изяснява понятията за владение и държане, проследявайки тяхната еволюция от римското право до съвременната правна уредба.

Стъпвайки на доктриналното развитие и нормативната уредба, той определя владението и държането като фактически отношения между лица спрямо една вещ, а защитата им като средство за избягване на саморазправата. Целта на тази защита е възстановяване на първоначалното положение (отпреди нарушението).

Следващата глава е посветена на исковете за защита на владението и държането, пряко насочени към постигане на тази цел. Освен класическите искове по чл. 75 и 76 от Закона за собствеността са изследвани и по-рядко разглеждани уредби като иска по чл.38а ЗЖСК и административния ред за защитата на владението на държавата и общините. Авторът се спира и на отрицателния установителен иск като средство за защита на владението и държането. Внимание е обърнато на въпроса дали този иск е годен да прекъсне придобивната давност. След обсъждане на различни становища, дисертантът се присъединява към тезата, че отрицателният установителен иск не поражда тази последица, тъй като уважаването му не премахва никой от елементите на владението (corpus или animus).

Авторът развива и защитава тезата, че искът по чл. 157, ал. 3 ЗЗД, с който залогоприемателят може да иска предаване на вещта от всяко трето лице, представлява специален иск за защита на държането. Той извежда заключението си от позицията, че заложното право не е вещно.

Обърнато е внимание и на самопомощта като средство за непосредствена защита на владението и държането.

Дисертантът приема, че защита на владението и държането може да бъде осигурена и чрез пораждане на облигационни права (искове). Затова той засяга и интересния въпрос за възможността нарушението на владението или държането да породи деликтна отговорност. Освен това авторът разглежда и правата на купувача, който е и владелец, при евкиция. Разгледано е и положението (правата) на лизингополучателя по договор за финансов лизинг. Авторът приема, че тъй като рискът е за лизингополучателя, той е лицето, което има право на обезщетение при увреждане на вещта от трети лица.

Третата глава подробно разглежда правата на владелци и държатели за направени от тях необходими и полезни разноски за владяната или

държаната вещ. Освен на традиционната уредба в чл. 72-74 ЗС, обичайно разглеждана във връзка с владението, авторът се спира на множество други хипотези на вземания за разноски, възникващи за лица, имащи качеството държатели (съсобственици, арендатор, наемател, лица във фактическо съпружеско съжителство). Подобаващо внимание е обърнато и на правото на задържане, което се поражда за обезпечаване на вземането на добросъвестния владелец. Авторът се присъединява към виждането, че правото на задържане не е вещно право.

Относно подобренията, извършени от държател, авторът обосновано приема, че отношенията се уреждат съгласно договора между страните, а ако такъв няма - по правилата за водене на чужда работа без пълномощие или на неоснователното обогатяване. Изследвана е съдебната практика по тези въпроси. Разгледано е разрешението на италианското право, според което наемателят няма право на обезщетение за направени от него подобрения в чуждата вещ, освен ако законът или обичаят предвиждат друго. Докторантът пледира за възприемане на това разрешение и у нас, обосновавайки се с общото изискване за добросъвестно поведение.

Дисертационният труд завършва със заключение, в което авторът резюмира основните резултати от труда си и прави предложения *de lege ferenda* .

3.2. Структурата на дисертационния труд е подходяща за темата. Първо са изяснени обектът на изследваната защита (владението и държането), а след това отделните средства като се върви от насочените към възстановяване на нарушеното фактическо състояние към възможностите за компенсиране на нарушеното имуществено равновесие между владелеца(държателя) и собственика.

3.3. За изследването си авторът е ползвал шестдесет и седем научни съчинения, от които седем на чужд (английски, френски, немски) език.

Дисертационният труд е написан на ясен и хубав език, поради което се чете без затруднения. Заключенията, до които авторът е достигнал, са добре обособени и изведени.

3.4. Основният метод на изследване е посредством характерния за правната наука правно-догматичен анализ. Докторантът анализира нормативната уредба, като използва установени в доктрината и практиката понятия и тълкувателни способи, за да изясни съдържанието на изследваната нормативна уредба.

Застъпен е историческият метод на изследване – авторът често се обръща към разрешенията на отменения Закон за имуществата, за собствеността и сервитутите. Използван е и сравнително правният метод, най-вече с представяне на разрешенията на италианското законодателство и практика.

3.5. Основните задачи, който докторантът си е поставил в уводната част на дисертационния труд, са изясняване същността и формите на защита на владението и държането в българското гражданско право, анализиране на изложените в теорията и практиката схващания, формулиране на предложения за подобряване на нормативната уредба или за доразвиване на установените разбирания в правната теория и съдебната практика.

Тези задачи могат да се считат изпълнени. Авторът е разгледал в пълнота нормативната уредба, защитаваща интересите на владелеца или държателя, включително и тази, която по-скоро е основана на притежавани от тях други качества и права (страна по договор или притежание на вещно право). Подложил е на критичен анализ изразените в доктрината становища, като е формулирал заключения по изследваните проблеми.

Материалноправната уредба е разгледана във връзка с процесуалната (вж. например с. 74-76, 82-84, 89-90), което спомага за

практическата полезност на дисертационното изследване. За това допринася и обсъждането на актуалната съдебна практика на Върховния касационен съд.

В резултат на проучванията си авторът прави и предложения *de lege ferenda*, което показва научна смелост, предвид обстоятелството, че става дума за вещноправна проблематика с дългогодишна традиция.

3.4. Основните приносните моменти в дисертационния труд на г-н Калоян Добрев могат да бъдат обобщени както следва:

- като принос може да бъде определено извършването на цялостен преглед и анализ на средствата за защита на владението и държането в българското гражданско право;
- излагане на допълнителни аргументи в подкрепа на тезата, че владение могат да упражняват и непълнолетни лица между 14 и 18 години, които осъществяват фактическа власт върху вещ;
- оригиналната теза за нарушаване на владението чрез бездействие;
- тезата, че от иска по чл. 76 от ЗС може да се ползва и владелеца, който упражнява фактическа власт вещта чрез държателя;
- обосноваването на предложение *de lege ferenda* за право на владелеца да вдигне направените от него подобрения при ревандикиране на имота
- изследването на проблема за качеството на лицето, владяло имот като приобретател по относително недействителна сделка по чл. 76 от ЗН.

4. Оценка на автореферата

Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертационния труд и приносните моменти в него.

5. Критични бележки и препоръки

Към представения дисертационен труд могат да се отправят някои бележки и препоръки.

5.1. Дисертационният труд има отделни слабости, които при по-нататъшна работа по текста, авторът може да избегне.

На места изложението придобива повече повествователен, вместо аналитичен характер (с. 42, 46, 54, 56, с. 90, с. 120). Излишно е например да се възпроизвеждат буквално части от съдебни решения (с.111, 165, 218, 232). Това се налага, ако се прави анализ на конкретни доводи от тях, които биха били по-лесно разбрани, ако за читателя е достъпен оригиналният изказ. В противен случай е по-добре основните тези на решението да бъдат обобщени и представени накратко.

На следващо място е добре сравнително правните данни да бъдат включени в анализа, а не само да бъдат представяни (вж. с. 63, 71,73), като се съпоставят с нашата уредба и се използват при обосноваване на разрешения на разглежданите проблеми (както впрочем докторантът е постъпил при разглеждане на режима на подобренията от наемател на с. 246-248).

Разглеждайки правилото на чл. 38 ЗЖСК, авторът определя иска по чл. 134 ЗЗД като суброгаторен (с. 78, 80). Обичайно така се назовава правото (искът), което преминава върху трето лице, което имайки правен интерес е изпълнило чужд дълг (чл. 74 ЗЗД)- институтът на суброгацията. Искът по чл. 134 ЗЗД се означава като косвен, непряк или сурогационен[1].

5.2. Дисертантът дефинира защитата на владението и държанието като призната от закона възможност за защита на едно фактическо отношение чрез възстановяване на първоначалното положение (с. 29). В

[1] Вж. Кожухаров. Ал. Облигационно право. Общо учение за облигационното отношение. С. 1992, с. 112, Голева, П. Облигационно право. С. 2006, с. 150; Марков, М. Облигационно право. С. 2010, с. 208. Единствено у Калайджиев, А. Облигационно право. Обща част. С. 2016, с. 619 е използван израза **суброгационен** иск, но не е изключено да се касае и за техническа грешка. Отделен въпрос е, че етимологически буквалното значение и на двата термина (суброгаторен и сурогационен) в крайна сметка е едно и също(заместване).

немалка част от неговото дисертационно изследване обаче се надхвърля така определения предмет. Разгледани са възможности за обезщетяване на вреди на деликтно основание, права, основани на договори за продажба, наем, аренда, лизинг, вземанията за компенсиране на разноски и подобрения. По този начин е допусната известна непоследователност. Може да се препоръча на автора при подготовка на текста за евентуална публикация да разшири дефиницията [за защита на владението и държането] като например посочи различни нива за защита на тези фактически състояния и ги систематизира по някакви критерии.

В продължение на казаното не мисля, че са достатъчно убедителни тезите[или може би се нуждаят от прецизиране], че искът на залогоприемателя по чл. 157, ал. 3 ЗЗД и правата на купувача по чл.189-192 ЗЗД са искове за защита на владение или държане (схващани като средства за възстановяване на нарушено фактическо отношение). Независимо какво разбиране за характера на заложното право (вещно, преобразуващо и т.н.) ще се приеме, чл. 157, ал. 3 ЗЗД основава възможността да се иска връщане на вещта на залога т.е. на заложното право. Правата на купувача по чл. 189 – 192 ЗЗД се основават на неточно изпълнение от продавача на задължението за *dare,* доколкото е продадена чужда вещ или вещ, обременена с права на трети лица. На преден план е неизпълнението, а не обстоятелството, че купувачът се оказва владелец.

5.3. Дисертантът е разгледал интересния въпрос дали владелецът и държателят могат да претендират обезщетение за непозволено увреждане при отнемане и увреждане на вещта, върху която се упражнявали фактическа власт. Принципът на генералния деликт дава широки възможности: за разлика от други законодателства (BGB), пораждането на деликтна отговорност не е предпоставено от накърняване на конкретно посочени в закона защитени права и интереси. Мисля, че работата на дисертанта би спечелила от малко по-детайлно разглеждане на въпроса за

противоправността при непозволеното увреждане и за вредите, които владелец и държател биха могли да претърпят.

5.4. Дисертантът пледира за въвеждане на правило, според което за направените подобрения добросъвестният владелец да може да получи обезщетение в размер на по-голямата сума от направените разноски и увеличената стойност на имота (с.187-188, 281. Според него така се избягва състояние на неравнопоставеност между добросъвестния и недобросъвестния подобрител. Защитата на тази теза налага да се отговори и на въпроса защо собственикът трябва да бъде задължен да плаща сума, надхвърляща увеличението на неговото имущество (ако стойността на разноските надхвърля имотното увеличение).

5.5. Направените бележки не накърняват общата положителна оценка на дисертационния труд, а следва да се схващат като препоръки при евентуално желание на докторанта да продължи да работи върху текста с цел публикуване.

6. Публикации по темата на дисертацията

В автореферата са посочени девет публикации (статии) по темата на дисертацията.

Статиите са по въпросите на дисертационното съчинение (исковете по чл. 75 и 76 ЗС, по чл. 157, ал. 3 ЗЗД, правата на владелеца и държателя за разноски и подобрения). Публикувани са в сп. „Собственост и право” и сборници с доклади от национална конференция на докторантите по правни науки. Така основни моменти от дисертационното съчинение са станали достъпни за правните среди.

Може да се отбележи още, че с тези публикации г-н Калоян Добрев би удовлетворил и надхвърлил минималните национални изисквания на

Закона за развитие на академичния състав в Република България и чл.1а, ал. 1 от Правилника за приложение на закона [2].

7. **Заключение**

Дисертационният труд на г-н Калоян Емануилов Добрев отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България за придобиване на образователната и научна степен „доктор", тъй като съдържа научни приноси и свидетелства за наличието на теоретични познания на автора в областта на гражданското право.

Поради това предлагам на научното жури да присъди на Калоян Емануилов Добрев научната и образователна степен „доктор" в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.6. Право; Гражданско и семейно право.

24.02.2022. Красимир Митев

[2] Тъй като е зачислен като докторант преди измененията в ЗРАС от 2018 г., тези изисквания не са приложими към настоящата процедура